

Ситняківська Світлана Михайлівна

докторка педагогічних наук,
професорка, професорка кафедри соціальних технологій

Ілліна Ольга Володимирівна

кандидатка педагогічних наук,
доцентка, доцентка кафедри соціальних технологій

Тарасов Дмитро Ігорович

здобувач бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 231

«Соціальна робота»

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

МІСЦЕ І РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Складний період політичних та соціальних трансформацій, економічна нестабільність, які переживають сьогодні українці, позначилися на розвитку нових форм участі громади у розв'язанні соціальних проблем. За сучасних економічних та політичних умов державою розглядається широке коло питань, що стосуються життя людей у складних життєвих обставинах, залишаючи за собою переважно лише функцію їх соціального захисту. Тому зростає роль громадських організацій щодо задоволення в тому числі і соціальних проблем.

Діяльність громадських організацій (ГО) відповідно до їх типового статусу спрямована на задоволення потреб їх членів. Так, мається на увазі, що та чи інша ГО бере на себе функції, які держава не може, або не хоче виконувати. Серед науковців й дослідників, які досліджували громадські організації соціальної сфери та їх роль у соціальній роботі, можна назвати працівників Школи соціальної роботи В. Полтавця, В. Кравченко.

Визначення громадської організації подається в статті три Закону України «Про об'єднання громадян», де «громадська організація є об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів» [1].

У вітчизняній літературі поняття «громадські організації» розуміють як добровільні формування громадян, створені в результаті їх вільного волевиявлення з призначення вираження колективних інтересів і вирішення громадських питань та проблем.

Поняття «громадські організації», яке є звичним для української наукової літератури і практики, практично відсутнє або лише іноді вживається в іноземній правовій літературі та нормативних актах. За кордоном використовують та застосовують терміни «спілки», «асоціації», «об'єднання» тощо [2, с.14].

Багатоаспектність діяльності громадських організацій призвела до того, що в науковій літературі немає єдиного визначення недержавної організації. Так, британський дослідник П. Рідінг пропонує таке визначення: 1) самокероване об'єднання людей, які прагнуть досягти спільної вигоди шляхом спільних дій; 2) організація,

заснована на добровільних засадах; 3) соціальна сила, яка забезпечує інтеграцію окремих індивідів у суспільство, допомогу спільності та згуртованості суспільства.

Викладачі та науковці Школи соціальної роботи В. Полтавця подають у своїй книзі «Соціальна робота: перші кроки» таке розуміння громадської організації соціальної сфери: «Справді, під словами «недержавні організації соціальної сфери» приймаємо неприбуткові, некеровані державою, некомерційні організації, які декларували рішення соціальних проблем узагалі чи проблеми окремих груп користувачів як свою місію» [3, с.130].

Становлення України як соціальної та демократичної держави тісно пов'язане з розвитком недержавного сектора. Більшою стає роль громадських і благодійних організацій у таких сферах життя, як захист прав людини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист населення, екологія, культура тощо. Останнім часом в Україні важливу роль у реалізації соціальної політики відіграє третій сектор сучасного громадянського суспільства, який є недержавним, неурядовим, некомерційним.

Це недержавні, позабюджетні, неприбуткові організації, сферою діяльності яких здебільшого є галузь культури, охорони здоров'я, освіти, соціальної допомоги, житлово-комунального господарства, спорту тощо [4, с.189].

У той же час багато людей, котрим держава гарантує право на соціальну допомогу (соціальні послуги), звертаються до недержавних організацій, які допомагають їм здолати життєві труднощі та підтримувати соціальну активність. У цьому випадку держава не виконує своїх зобов'язань стосовно цих людей.

Недержавним організаціям може по праву належати передова роль у наданні соціальних послуг на рівні громади. НДО в середньому на п'ять років швидше, ніж державні, реагують на потреби в соціальній сфері. Ці організації першими беруть на себе розв'язання нових соціальних проблем. Завдяки своїй мобільності й творчим підходам вони здатні забезпечити виявлення та задоволення потреб різних вразливих груп громадян, одночасно сприяючи розвиткові конкурентоспроможних соціальних послуг.

Таким чином, у реалізації державної політики з реформування системи соціальних послуг підвищується роль недержавних неприбуткових організацій. Найбільш типові функції, які може виконувати недержавна організація у цій системі:

- безпосереднє адресне надання соціальних послуг на рівні громади;
- вивчення потреб і очікувань клієнтів;
- збір і акумулювання інформації про попит на послуги та зміни соціальної ситуації у громаді;
- участь у формуванні місцевих соціальних програм та планування розвитку системи соціальних послуг на місцевому рівні;
- здійснення громадського контролю за якістю надання соціальних послуг та ефективністю місцевих соціальних програм.

Таким чином, громадські організації відіграють вагомую роль в соціальній роботі, тому що в деякій мірі вони допомагають краще, ніж держава. Крім того, НДО надають гарні можливості для самореалізації громадян, обстоюють гнучкість та новаторство, виступають за реформи та швидко пристосовуються до змін. Разом з тим «третій сектор» України все ще перебуває в перехідному періоді розвитку, який

характеризується недостатньою інституційною оформленістю та фінансовою нестабільністю, що спричиняє досить нестабільну діяльність громадських організацій. Безперечно, проблеми, з якими стикається недержавний сектор під час створення організації, її діяльності в суспільстві, наданні різного роду послуг, зокрема соціальних, не можуть не впливати на рівень та якість послуг, що їх надають громадські організації, на успішне виконання усіх передбачених статутом видів діяльності. Проте внесок НДО у розбудову громадянського суспільства в Україні стає дедалі вагомішим. Про це свідчить не лише їх зростаюча кількість, а й набутий у ході діяльності досвід, їхні здобутки та напрацювання.

Література

1. Закон України «Про об'єднання громадян» .[Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Громадські об'єднання в Україні. За ред. В. М. Бесчастного. К.: Знання. 2017. С.130-131.
3. Кравченко Р., Кабаченко Н., Васильченко О. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери. Соціальна робота в Україні: перші кроки. Ред. В. Полтавець. К.: Видавничий дім «КМ Academia». 2010. С.130-144.
4. Шевчук П. І. Соціальна політика. Львів.: Світ. 2013. 400 с.